LIBRIS | We know books

SEVASTIAN CERCEL • CORNELIA MUNTEANU
(coordonatori)

Dumitru Balea • Irina-Olivia Călinescu • Sevastian Cercel • Şerban Diaconescu
Maximilian-Andrei Druță • Luiza-Cristina Gavrilescu • George-Alexandru Ilie
Raluca-Ştefania Lazăr • Oana-Andreea Motica • Cornelia Munteanu

FIŞE DE DREPT CIVIL
PARTEA GENERALĂ

Ediţia a II-a, revăzută şi adăugită

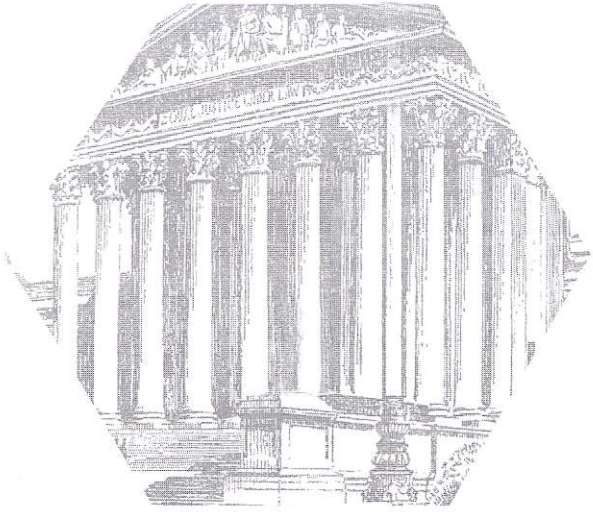

Universul Juridic
Bucureşti
- 2026 -

LIBRIS | We know books

Cuprins

CAPITOLUL I. APLICAREA ÎN TIMP ŞI SPAŢIU A LEGII CIVILE 7
Fişa nr. 1. Aplicarea în timp şi spaţiu a legii civile 8
Fişa nr. 2. Aplicarea în timp a Codului civil din 2009 23

CAPITOLUL II. RAPORTUL JURIDIC CIVIL 33
Fişa nr. 3. Noţiune. Caractere. Structură 43
Fişa nr. 4. Izvoare 53
Fişa nr. 5. Subiecte 67
Fişa nr. 6. Conţinut 85
Fişa nr. 7. Obiect 113

CAPITOLUL III. ACTUL JURIDIC CIVIL 138
Fişa nr. 8. Noţiune. Clasificare 160
Fişa nr. 9. Condiţii de fond. Capacitatea 184
Fişa nr. 10. Condiţii de fond. Consimţământul 191
Fişa nr. 11. Condiţii de fond. Consimţământul. Viciile de consimţământ 202
Fişa nr. 12. Condiţii de fond. Obiectul 239
Fişa nr. 13. Condiţii de fond. Cauza 248
Fişa nr. 14. Condiţii de formă. Noţiuni introductive. Principiul consensualismului 254
Fişa nr. 15. Condiţii de formă. Publicitatea 266
Fişa nr. 16. Condiţii de formă. Forma *ad validitatem*. Forma *ad probationem* 284
Fişa nr. 17. Modalităţile actului juridic civil 297
Fişa nr. 18. Efectele actului juridic civil. Principiul forţei obligatorii (*pacta sunt servanda*) 309
Fişa nr. 19. Efectele actului juridic civil. Principiul irevocabilităţii 329
Fişa nr. 20. Efectele actului juridic civil. Principiul relativităţii. Principiul opozabilităţii faţă de terţi 346
Fişa nr. 21. Nulitatea actului juridic civil. Noţiune. Funcţii. Delimitare. Clasificare 364
Fişa nr. 22. Nulitatea actului juridic civil. Cauze de nulitate. Nulitatea absolută. Nulitatea relativă 375
Fişa nr. 23. Nulitatea actului juridic civil. Efectele nulităţii 385

CAPITOLUL IV. PRESCRIPŢIA EXTINCTIVĂ, DECĂDEREA ŞI CALCULUL TERMENELOR 393
Fişa nr. 24. Dispoziţii generale. Efect. Principiile prescripţiei extinctive 407
Fişa nr. 25. Domeniul prescripţiei extinctive 435

LIBRIS | We know books
Fişa nr. 26. Termenele de prescripţie extinctivă 440
Fişa nr. 27. Cursul prescripţiei extinctive. Început. Suspendare 451
Fişa nr. 28. Cursul prescripţiei extinctive. Întrerupere 465
Fişa nr. 29. Cursul prescripţiei extinctive. Repunerea în termen 489
Fişa nr. 30. Cursul prescripţiei extinctive. Calculul termenelor 494
Fişa nr. 31. Decăderea 502

REZOLVĂRI SPEŢE 509

BIBLIOGRAFIE 523

LIBRIS | We know books

Capitolul I

APLICAREA ÎN TIMP ŞI SPAŢIU A LEGII CIVILE

APLICAREA ÎN TIMP ȘI SPAȚIU A LEGII CIVILE

Legea civilă
nu poate încălca principiul
neretroactivităţii.

Conflictul de legi în timp poate fi soluţionat de legiuitor prin norme tranzitorii, care trebuie să respecte principiul neretroactivităţii.

În lipsă de norme tranzitorii, se aplică principiul aplicării imediate a legii noi sau principiul supravieţuirii legii vechi.

APLICAREA ÎN TIMP A CODULUI CIVIL DIN 2009

Codul civil se aplică situaţiilor juridice născute după intrarea sa în vigoare.

În cazul situaţiilor juridice în desfăşurare la intrarea în vigoare a Codului civil, legea veche, în principiu, supravieţuieşte în cazul situaţiilor subiective.

În cazul situaţiilor juridice în desfăşurare la intrarea în vigoare a Codului civil, legea nouă, în principiu, este aplicabilă în cazul situaţiilor obiective.

LIBRIS We know books

A. APLICAREA ÎN TIMP A LEGII CIVILE

Sediul materiei

Art. 6. Aplicarea în timp a legii civile. (1) Legea civilă este aplicabilă cât timp este în vigoare. Aceasta nu are putere retroactivă.

(2) Actele şi faptele juridice încheiate ori, după caz, săvârşite sau produse înainte de intrarea în vigoare a legii noi nu pot genera alte efecte juridice decât cele prevăzute de legea în vigoare la data încheierii sau, după caz, a săvârşirii ori producerii lor.

(3) Actele juridice nule, anulabile sau afectate de alte cauze de ineficacitate la data intrării în vigoare a legii noi sunt supuse dispoziţiilor legii vechi, neputând fi considerate valabile ori, după caz, eficace potrivit dispoziţiilor legii noi.

(4) Prescripţiile, decăderile şi uzucapiunile începute şi neîmplinite la data intrării în vigoare a legii noi sunt în întregime supuse dispoziţiilor legale care le-au instituit.

(5) Dispoziţiile legii noi se aplică tuturor actelor şi faptelor încheiate sau, după caz, produse ori săvârşite după intrarea sa în vigoare, precum şi situaţiilor juridice născute după intrarea sa în vigoare.

(6) Dispoziţiile legii noi sunt de asemenea aplicabile şi efectelor viitoare ale situaţiilor juridice născute anterior intrării în vigoare a acesteia, derivate din starea şi capacitatea persoanelor, din căsătorie, filiaţie, adopţie şi obligaţia legală de întreţinere, din raporturile de proprietate, inclusiv regimul general al bunurilor, şi din raporturile de vecinătate, dacă aceste situaţii juridice subzistă după intrarea în vigoare a legii noi.

Legislaţie conexă

- Art. 15 alin. (2) din Constituţie: „Legea dispune numai pentru viitor, cu excepţia legii penale sau contravenţionale mai favorabile".
- Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Codului civil, în special art. 3, art. 4, art. 5, art. 13, art. 16, art. 18, art. 27, art. 47, art. 68, art. 69, art. 76, art. 91, art. 102, art. 103, art. 104, art. 117, art. 118, art. 201, art. 207.

LIBRIS We know books

Premise

Succesiunea în timp a normelor juridice care au același domeniu de reglementare (proprietate, contracte, căsătorie etc.) poate să creeze conflicte de legi (norme) în timp sau conflicte de legi intertemporale. Legile succesive sunt în conflict pentru că natura lor le predispune să se aplice inclusiv situațiilor juridice pendinte, adică acelor situații începute sub vechea lege, abrogată, și care continuă să existe și după intrarea în vigoare a legii noi. Soluționarea conflictului temporal dintre legi presupune identificarea acelei legi (norme) care se va aplica situațiilor pendinte: legea veche, legea nouă sau ambele, pe rând.

Articolul 6 C. civ. cuprinde un set de norme tranzitorii generale și de drept comun, destinate determinării legii aplicabile situațiilor juridice născute după intrarea în vigoare a Codului civil. Normele tranzitorii de drept comun sunt aplicabile ori de câte ori o lege din domeniul dreptului civil sau din alt domeniu al dreptului privat este abrogată și, totodată, înlocuită de una nouă, iar conflictul temporal dintre cele două legi nu este soluționat prin norme tranzitorii cuprinse în legi speciale. Pentru situațiile juridice anterioare (trecute) sau în curs de desfășurare (pendinte) la momentul intrării în vigoare a Codului civil sunt incidente normele tranzitorii speciale cuprinse în Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Codului civil. Acestea vor soluționa conflictul temporal dintre Codul civil actual și vechiul Cod civil sau alte legi civile abrogate de cel dintâi.

Articolul 6 C. civ., care reglementează la nivel de principiu problema „aplicării în timp a legii civile", utilizează noțiunea de „situație juridică" la alin. (5), privitor la aplicarea legii pentru viitor, precum și la alin. (6), privitor la aplicarea imediată a legii noi în cazul unor situații juridice legale, textele făcând expres referire la „situații juridice născute anterior intrării în vigoare", „situații juridice născute după intrarea în vigoare" și „situații juridice care subzistă după intrarea în vigoare". Și legea pentru punerea în aplicare a Codului civil face referire la această noțiune în cuprinsul art. 5. În consecință, se poate susține că legiuitorul român a optat pentru utilizarea noțiunii de „situație juridică" la soluționarea conflictelor de norme în timp, instrument care este specific teoriei aplicării imediate a legii noi.

Prin noțiunea de „situație juridică", în contextul analizei succesiunilor de norme juridice în timp, se desemnează cu precădere contractele (formare, efecte, executare, încetare) și faptele juridice licite și ilicite. Însă noțiunea de „situație juridică" tinde să se refere și la situațiile/stările/trăsăturile juridice care caracterizează un subiect de drept, cum ar fi, spre exemplu: în cazul persoanei fizice, starea de căsătorit/necăsătorit, cu filiația stabilită sau nu; ori, în cazul persoanelor juridice, caracteristica de a fi de interes public sau privat, iar în cazul bunurilor, caracteristica de a fi sau nu în circuitul civil.

Ierarhia regulilor aplicabile succesiunii legilor (normelor) în timp

I. Prioritatea în soluționarea conflictelor temporale între legi revine normelor tranzitorii cuprinse în legi speciale. Având în vedere faptul că asemenea conflicte pot genera situații complexe, care dacă nu sunt rezolvate unitar pot crea inechități grave, legiuitorul intervine adeseori prin norme

LBRIS we know books

tranzitorii din legi speciale, care delimitează domeniul temporal de acţiune al legilor (normelor) aflate în conflict, indicând dacă o anumită situaţie juridică este reglementată de legea veche ori de legea nouă sau, dacă este cazul, în ce măsură este reglementată de una sau de alta dintre legile aflate în conflict. În aceste situaţii, norma tranzitorie cuprinsă într-o lege specială înlătură aplicarea dispoziţiilor art. 6 C. civ.

Astfel, de exemplu, art. 11 din Legea dării în plată nr. 77/2016 a prevăzut aplicarea legii şi contractelor în curs de executare la data intrării în vigoare, contrar normei cuprinse la art. 6 alin. (2) C. civ. Pentru intrarea în vigoare a Codului civil, prin Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Codului civil, a fost stabilită o serie de norme tranzitorii prin care a fost delimitat câmpul de aplicare al reglementării anterioare, respectiv câmpul de aplicare al actualului Cod civil, cu privire la diverse situaţii juridice al căror efect se produc sau subzistă şi după intrarea în vigoare a actualei reglementări.

Important!

Prin intermediul normelor tranzitorii legiuitorul nu poate, în nicio situaţie, să încalce principiul constituţional al neretroactivităţii legii civile.

II. Pentru situaţiile în care nu există norme tranzitorii conţinute în legi speciale, problema conflictului de legi în timp este tratată în Codul civil la art. 6, care cuprinde norme tranzitorii generale şi de drept comun, reflectând următoarele principii:

1. Principiul neretroactivităţii legii. Alineatul (1) al art. 6 C. civ. este corespondentul dispoziţiilor art. 1 C. civ. 1864 şi prevede că legea civilă este aplicabilă cât timp este în vigoare, fără a avea putere retroactivă. Norma analizată reprezintă consacrarea legislativă a unui vechi principiu de drept – acela că legea nu dispune pentru trecut. În prezent, acest principiu are o valoare constituţională în dreptul român [art. 15 alin. (2) din Constituţia României].

Schemă: principiul neretroactivităţii
Situaţii juridice epuizate/încheiate (am dezbătut succesiunea)
Drepturile dobândite anterior
Nu pot fi modificate

← Normă veche | Normă nouă →

Exemplu: dobândirea proprietăţii – dacă o operaţiune juridică este realizată sub imperiul unei anumite legi, cum este, de exemplu, cazul dobândirii unui drept de proprietate printr-un contract de vânzare executat integral anterior intrării în vigoare a normei noi,

LIBRIS | We know books

dobândirea dreptului sau executarea contractului nu mai poate fi afectată de cerinţe care ar fi instituite printr-o lege ulterioară, acestea impunându-se doar vânzărilor ulterioare intrării sale în vigoare, nu şi celor încheiate şi executate anterior.

Consacrarea acestui principiu la nivel constituţional este justificată de necesitatea de a nu permite legiuitorului ca, în situaţii conjuncturale, să genereze insecuritate în privinţa drepturilor născute şi a situaţiilor juridice care şi-au produs deja efectele sub imperiul unor reglementări în vigoare la momentul respectiv, prin adoptarea unor legi cu aplicare retroactivă care să le modifice de o manieră imposibil de a fi previzionate la data când au luat naştere.

Principiul neretroactivităţii legii civile este unul de ordine publică, putând fi invocat de instanţa de judecată din oficiu, dacă nici una dintre părţile interesate nu o face. Nici măcar legiuitorul nu poate deroga de la acest principiu constituţional prin norme tranzitorii.

2. Conform **principiului aplicării imediate a legii** (normei juridice) **noi**, aceasta se aplică tuturor situaţiilor juridice viitoare şi efectelor acestora, precum şi efectelor situaţiilor juridice trecute, în măsura în care acestea nu s-au produs până la data aplicării normei noi. Principiul amintit exclude totodată aplicarea normei vechi asupra situaţiilor juridice viitoare şi a efectelor lor [art. 6 alin. (1) teza I, alin. (5) şi (6) C. civ.].

Majoritatea doctrinei şi jurisprudenţa Curţii Constituţionale au rămas fidele concepţiei clasice cu privire la domeniul de aplicare al acestui principiu şi sub imperiul noii reglementări, admiţând totuşi că prin art. 6 alin. (2)-(4) C. civ. a fost redus semnificativ câmpul de aplicare al acestui principiu.

Schemă:

Legea nouă înlătură, de principiu, aplicarea legii vechi pentru viitor

← Normă veche Normă nouă →

→ încheiere contract/deschidere succesiune/faptă ilicită

----------|----------X----------X----------X----------►

Situaţii juridice viitoare ! efecte viitoare ale situaţiilor juridice trecute !

3. Principiul supravieţuirii legii vechi. Prin supravieţuirea legii vechi se înţelege situaţia în care norma veche continuă să se aplice temporar şi după ce a fost abrogată, pentru a reglementa până la epuizare efectele unor situaţii juridice care s-au stabilit sau au început să se stabilească sub imperiul ei. Articolul 6 alin. (2)-(4) C. civ. reglementează expres situaţiile în care legea veche supravieţuieşte.

În doctrina noastră civilă clasică, supravieţuirea legii vechi era considerată o excepţie de la principiul aplicării imediate a legii noi, sub denumirea de „ultraactivitatea legii vechi". Sub imperiul actualului Cod civil, raportat la prevederile exprese ale alin. (2)-(4) ale art. 6, precum şi la concepţia teoretică pe care aceste dispoziţii legale se fundamentează, putem discuta despre un principiu al supravieţuirii legii vechi, şi nu despre o excepţie.

LIBRIS we know books

Schemă:

← Normă veche Normă nouă →
→ încheiere contract efecte contract
----------X---------- | ----------x-------x-------x----------►

Legea veche continuă să guverneze efectele situaţiei juridice contractuale (subiective).

În cazul actelor şi faptelor juridice încheiate ori, după caz, săvârşite sau produse înainte de intrarea în vigoare a legii noi, norma în vigoare la data încheierii sau, după caz, a săvârşirii ori producerii lor va continua să reglementeze efectele acestora produse după intrarea în vigoare a legii noi. Aplicarea legii vechi va supravieţui cazual abrogării sale exprese sau implicite. Fundamentul soluţiei supravieţuirii legii vechi se găseşte în principiul securităţii juridice, prin care se urmăreşte respectarea previziunilor şi aşteptărilor legitime ale subiecţilor de drept, prin raportare la data încheierii actelor ori săvârşirii faptelor. În materia drepturilor subiective, principiul securităţii juridice impune legii noi respectarea drepturilor câştigate anterior intrării sale în vigoare.

Aplicarea acestor principii. Din aplicarea complementară a acestor principii se pot contura următoarele soluţii în privinţa aplicării normelor juridice: situaţiile juridice trecute (*facta praeterita*) rămân supuse normelor juridice în vigoare la data când ele s-au stabilit şi s-au consumat, deoarece normele noi nu pot retroactiva; situaţiile juridice viitoare (*facta futura*) sunt supuse numai normelor juridice noi, deoarece sunt de imediată aplicare.

Mai delicată este problema în cazul situaţiilor juridice pendinte (*facta pendentia*), adică aflate în curs de desfăşurare la data intrării în vigoare a normelor noi. Aceste situaţii pot fi grupate în două categorii: pe de o parte, categoria situaţiilor juridice în curs de constituire, modificare sau stingere la momentul intrării în vigoare a legii noi, iar, pe de altă parte, categoria efectelor viitoare, produse în întregime după intrarea în vigoare a legii noi, ale unor situaţii juridice trecute.

Schemă: distincţie fapt trecut/fapt în curs/fapt viitor

facta praeterita *facta pendentia* *facta futura*
----------x------I-/-/-/-/-/-|-\-\-\-\-\-\-I----------x----------►

Situaţia juridică s-a consumat/se consumă/se va naşte şi va produce efecte.

Soluţii dezbătute în doctrină şi jurisprudenţă

Pentru majoritatea situaţiilor juridice pendinte, art. 6 alin. (2)-(4) şi (6) C. civ. oferă soluţii exprese (supravieţuirea legii vechi sau aplicarea legii noi, după caz). Totuşi, normele amintite nu acoperă toate situaţiile existente în practică, întrucât pot apărea unele situaţii complexe ori atipice. Pentru astfel de situaţii, neacoperite de art. 6 C. civ., fost propuse două soluţii:

1) În opinia noastră, analizând în ansamblu art. 6 C. civ., regula generală incidentă în materia aplicării legii în timp este aceea a aplicării imediate a legii noi, legea veche încetându-şi aplicarea

LIBRIS We know books

odată cu ieșirea sa din vigoare [art. 6 alin. (1) C. civ. – *legea se aplică cât timp este în vigoare*]. Aceasta fiind regula, considerăm că legea nouă este aplicabilă imediat în orice situații neacoperite de art. 6 C. civ. sau de eventualele norme speciale tranzitorii. Această regulă nu rezultă din aplicarea cantitativă a normelor din art. 6 C. civ. Dacă acesta ar fi instrumentul de interpretare a normelor de soluționare a conflictelor de legi în timp, atunci principiul supraviețuirii legii în timp ar trebui să fie regula în materie. Cantitativ, numărul situațiilor juridice pendinte care cad sub incidența principiului supraviețuirii legii vechi este mai mare decât cel al situațiilor juridice pendinte cărora le este aplicabilă legea nouă. Însă doar frecvența aplicării unei norme nu poate constitui criteriul în funcție de care se va stabili dacă o normă are caracter de regulă sau de excepție. Ceea ce propunem este o interpretare sistemică a art. 6 C. civ., având în vedere și modul de soluționare a conflictelor de legi în timp anterior intrării în vigoare a actualului cod. Considerăm că regula conform căreia trebuie soluționate conflictele de legi în timp este cea a aplicării imediate a legii noi, din două motive. Pe de o parte, pentru că situațiile juridice examinate, deși pendinte, produc efecte sau își consumă etapele ulterior momentului intrării în vigoare a legii noi. De aceea, legea în vigoare la data producerii respectivelor efecte sau etape este cea care le reglementează. Rațiunea legii este să se aplice imediat ce a intrat în vigoare tuturor situațiilor, indiferent de momentul de început al acestor situații. Doar excepțional legea veche poate supraviețui abrogării sale și înlocuirii cu o lege nouă, mai exact atunci când normele tranzitorii generale [cum ar fi art. 6 alin. (2)-(4) C. civ.] sau normele tranzitorii speciale o permit. Pe de altă parte, pentru că regula aplicării legii noi tuturor situațiilor în curs de desfășurare, cu excepția celor care intră sub incidența unor norme contrare sau a unor norme tranzitorii speciale, este comună și sistemelor juridice care au inspirat codificarea română actuală: Codul civil din Québec și dreptul francez. Astfel, considerăm că ar trebui aplicată legea nouă situațiilor juridice pendinte care nu sunt acoperite expres de normele cuprinse în art. 6 alin. (2)-(4) C. civ. ori de norme tranzitorii speciale. Teoria normativistă și teoria drepturilor câștigate ar putea constitui corective tehnice suficiente pentru îndreptarea neajunsurilor generate de aplicarea imediată a legii noi situațiilor juridice menționate.

Alături de situațiile expres prevăzute de lege [art. 6 alin. (2)-(4) C. civ. sau norme tranzitorii speciale], mai există o ipoteză în care legea veche supraviețuiește, în ciuda faptului că pentru această ipoteză supraviețuirea legii vechi nu este conținută expres în vreo normă de soluționare a conflictului de legi în timp. Este ipoteza în care părțile nu au derogat, prin clauze contractuale, de la normele supletive în vigoare la data încheierii contractului. Doctrina este cvasiunanimă în a aprecia că, în cazul normelor supletive, vechea reglementare supraviețuiește întotdeauna, fiind vorba de reguli alese de particulari pentru a fi aplicabile contractului încheiat. Normele supletive nefiind înlocuite de părți cu prevederi contractuale contrare, reprezintă voința subînțeleasă a părților și urmează a se aplica până la stingerea efectelor contractului care la conține. Dacă normele supletive incluse implicit în contract sunt înlocuite de noi norme supletive înainte de a-și epuiza efectele contractul care le conține, noua reglementare nu se va aplica contractelor încheiate sub legea veche. Normele supletive, prin caracterul lor completator, reprezintă voința părților, în măsura în care acestea nu le-au înlăturat